

Stoppa barnrikedomen

► Det pratas om barnfattigdom. Jag vill prata om barnrikedom. Varför det går omkring tolvåringar i Stockholm med mobiltelefoner värda 7 000 kronor. Att de tar skolledigt för flerveckorsvisningar i Thailand och Alperna.

Hur mammon blev gud och alla vill få prinsen och halva kungariket genast. Att somliga barn har dåligt med pengar blir mer tydligt och akut när de flesta verkar ha väldigt

mycket mer. Uppmuntrade av alla köporienterade medier och föräldrars galopperande konsumtionsvanor kräver barnen givetvis sin del. Denna omedelbara behovstillfredsställelse bildar



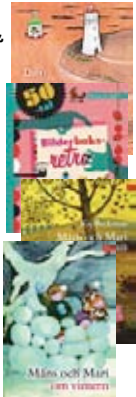
sedan svår glipa mellan barnliv och vuxenliv. Förr var kanske drömmen en fet plånbok. Nu har barnen en föreställning om att det är normen. Och tittar alltmer oförstående på sina mindre bemedlade vänner. "Va? Får inte du köpa kläder för hela ditt barnbidrag?"

GUNILLA BRODREJ

► Aase Berg reflekterar över barnbokens retroflirt med 50-talet.

VINJETT

EVA SUSSO | *Den mystiska fyren* | Illustration Anna Höglund | Rabén & Sjögren | Målgrupp 6+
SUSANNA HELLSING OCH LISA BJÄRBO | *Bilderboksretro* | Rabén & Sjögren | Målgrupp 3+
KAJ BECKMAN | *Måns och Mari om våren, sommaren, hösten och vintern* (serie i fyra delar) | Rabén & Sjögren | Målgrupp 3+



Ibland känns det som om hela barnlitteraturen, både den klassiska och den samtida, är en enda stor fördämning mot kaos – en krampaktig besvärjelse för att vi vuxna ska slippa ha med barnets hotfullt ostyriga väsen att göra. Ett slags genomgripande gränssättningsapparat, alltså.

I det ljuset framstår 50-talet som extra tydligt, detta överpräktiga decennium där könsrollerna liknar något som katten har släpat in, och man blir utbränd bara av tanken på att stryka de där klänningarna från helvetet.

Eller? På senare tid har ju 50-talet fått ett rejält uppsving, och att vara bullbakarhemmafru i rutigt förkläde framstår plötsligt inte längre lika självklart som den ultimata skräckupplevelsen.

Det pågår en retroflirt med 50-talet, på ytan kanske mest med kläder och formgivning men i underströmmarna också en bubblande längtan efter reaktionär maktstruktur.

Jag tänker på den här lurpassande sammanblandningen mellan då och nu när jag läser **Eva Susso**s nya bok *Den mystiska fyren*, samtidsstypiskt illustrerad av **Anna Höglund**. Jag läser den mot fond av boken *Bilderboksretro*, som är en nostalgitripp till 50-talet, och dessutom med **Kaj Beckmans** 70-talsklassiker *Måns och Mari* i bakhuvudet. Det är sannerligen böcker som tilltalar vän av vuxenordning.

Och självklart behövs det struktur. Jag minns den enorma glädjen när jag själv upptäckte *Måns och Mari*-serien och läste den för mina småbarn kväll efter kväll. På våren läste vi *Måns och Mari om våren*, På sommaren *Måns och Mari om sommaren* och så vidare – vi rabblade fågelarter och lärde oss svampar, byggde



INOM BESTÄMDA RAMAR. Tryggare kan ingen vara.

Ordning härskar i barnkammaren



Måns och Mari om hösten III: KAJ BECKMAN.

upp förväntan inför jul och nyår. På vis skapade vi en gemensam trygghet i den nyckfulla verkligheten. Vad som

helst kan hända, men årstider och traditioner är i alla fall förutsägbara.

Å andra sidan bodde *Måns och Mari* inte i kärnfamilj utan möjligen som fosterbarn hos en genetiskt odefinierad tant vid namn Matti, och till de icke ifrågasatta rutinerna hörde att demonstrera på första maj.

Många barnböcker som kan tillåta sig att släppa in hot och oro i stämningen funkar på samma sätt. Tove Janssons Muminböcker är urtypen för hur man skapar en varm grotta av mys att klamra sig fast i medan stormarna ryter utanför.

Eva Susso är inne på nånting liknande i *Den mystiska fyren*, men här har det gamla händselösa allhelgonafirandet som fortfarande gällde i *Måns och Mari* ersatts av samtidens actionmättade och mer lukrativa halloween.

Den mystiska fyren tar också på andra sätt avslappnat plats i samtiden: huvudpersonerna Moa och Margot är ovanligt mörkhyade i Anna Höglunds tappning,



Moa och Margot.

III: ANNA HÖGLUND

men det kommenteras inte, rågblonda karaktärer är tack och lov inte längre totalt förhärskande i den svenska barnlitteraturen. Att flickorna är i Trutviken och besöker ett lesbiskt par görs det inte heller något väsen av: *Moster My* och *Kärran* bor helt enkelt tillsammans.

Men samtidigt råder en underliggande genusordning. *Moster My* är feminin med klänning och kringliga flätor och den drivande kraften bakom parets bageri medan *Kärran* är en riktig butch som gillar att mecka med bilar och är "bra med båtar".

Dessutom bär miljön starka drag av 50-talets idyll som vi tänker oss den – barnens frihet och balanserande på klippor otäckt nära hösthavet har också en

anstrykning av forna tider. Som **Lisa Bjärbo** och **Susanna Hellsing** skriver om 50-talets barnuppfostran i förordet till *Bilderboksretro*: "Å ena sidan förväntades det att barnen skulle vara duktiga och ansvarstagande, prydligt klädda och hemma i tid till middagen. /.../ Å andra sidan var det sällan någon vuxen som blandade sig i deras påhittiga lekar – i timmar kunde barnen springa omkring utomhus i total frihet och hitta på vad helst de ville."

Kaj Beckman gjorde med *Måns och Mari* samma sak på 70-talet som **Susso** och **Höglund** gör i *Den mystiska fyren*: mixar radikal samtida livsstil med ett antedaterat och överprydligt sinne för ordning och idyll.

Själv längtar jag efter den stökiga barnboken med spretiga teckningar, trasslig struktur och olyckligt slut. Å andra sidan är jag inte säker på att jag skulle läsa den för mina barn.



Aase Berg

kulturen@expressen.se

Processen som projekt

TEATER

PROCESSEN | Efter **Franz Kafka** | Dramatisering Daniel Wedel | Regi Egill Pålsson | Backa teater, Göteborg | Speltid 2.30 t.

Kafkas Processen kan tolkas på ett ändlöst antal sätt. Politiskt, religiöst, existentiellt, psykologiskt. På Backa teater tolkar man Kafkas klassiker som processen att bli vuxen, en process med litet p, ett genomlevande av ett övergångsskede.

Går det? Det går, men bygger på ett förenklade grepp. Nämligen att se berättelsen om den unge Josef K:s infernoliktande projekt att bli vuxen som

en dröm, en mardröm. **Alexander Salzberger** som Josef K är inledningsvis en stökig kille i publiken som inte tvekar att ta plats i strålkastarljuset på en scen, väsnas tills han spyrr i en papperskorg och däckar. När han vaknar upp är vi inne i Kafkas början på *Processen*, med de två vakterna som häktar den oförstående Josef K.

Därmed har man valt bort det obehagligt glidande hos Kafka, det där irriterande och sugande som inte skiljer mellan verklighet och fiktion utan låter dem steglöst glida in och ur varandra.

Kafkas inferno blir till en jobbig mammaliknande advokat,



... men vanlig.

Foto: OLA KJELBYE

en besvärlig flickvän eller en excentrisk farbror. Men labyrinthen av dörrar och luckor som öppnas, raden av obegripliga eller idiotiska direktiv infogas i ett effektivt spel i en kontorsgrå scenografi (**Martin Eriksson**). Som alltid hos Backa tea-

ter bärs den av musiken, som kanske bättre än något annat i denna uppsättning ger kropp åt det glidande obehagliga i detta drömspel.

Det är välkomponerat av regissören **Egill Heidar Anton Pålsson**, men på samma sätt

som romanen med stort P har starka drag av monotoni får också uppsättningen det.

Backa teaters klassiker med det storartade **Dostojevskij**-projektet *Brott och straff* eller **Tjechovs Måsen** har inte väjt för någonting. "Var vänlig vänta" står det skrivet över det diffusa kontorslandskap där Josef K tvingas ta nummerlapp på nummerlapp. Så småningom trillar ä-prickarna smällande mot golvet: *Var vanlig vänta*.

Var vanlig. Ett spel om anpassning, alltså. Det är att konkretisera Kafka mer än nöden kräver och mycket unga människor behöver.

Margareta Sörenson
kulturen@expressen.se